

Nr 709

Av fru **Sjövall m. fl.**, *angående yrkesintensiteten hos vissa grupper av kvinnor.*

(Lika lydande med motion nr 578 i Första kammaren)

På grundval av befolkningsprognosen från 1963 har arbetsmarknadsstyrelsen utfört en preliminär beräkning av tillgången på arbetskraft fram till 1980. Nettoimmigrationen har beräknats till ca 10 000 personer per år. Den antalsmässiga ökningen som kan förväntas under perioden hänför sig till de gifta kvinnorna, medan däremot män och ogifta kvinnor minskar. Om den antagna nettoimmigrationen skulle utebli och yrkesverksamhetsgraden bland de gifta kvinnorna icke ökar såsom prognosticerats, måste man räkna med starkt minskade arbetskraftsresurser i framtiden.

Stora regionala skillnader i kvinnornas möjligheter till förvärsarbete försvårar bedömningen av tillgången på arbetskraft bland de gifta kvinnorna. Efter näringsgeografiska förhållanden varierar sysselsättningsgraden mellan 7 och 43 %. Undersysselsättningen härvidlag är störst i glesbygder men även påtaglig i tätorter med ensidig industrilokalisering eller där traditionellt »manliga» industrier finns. Även om man kan räkna med en fortsatt urbanisering liksom med en ändrad inställning till sysselsättningen av kvinnor på traditionellt manliga industriorter, innebär ett förverkligande av prognosen att förvärsintensiteten bland de gifta kvinnorna måste bli än högre än den beräknade på orter med goda sysselsättningsmöjligheter.

Prognosen grundas på en framskrivning av den ökning som skett av de gifta kvinnornas förvärsarbete under de närmast föregående 15 åren. Denna metodik synes icke realistisk — preliminära uppgifter från arbetskraftsundersökningarna tyder redan på en stagnation i arbetskraftsutbudet, speciellt i fråga om gifta kvinnor och särskilt markant i de äldre åldersgrupperna. I kommande utredningar bör samhällets attityder till gifta kvinnors förvärsarbete liksom förutsättningarna för att äldre gängse attityder eller yttre hinder för förvärsarbete beaktas för att bedömningarna skall bli realistiska.

Inom vissa områden på arbetsmarknaden, som av hävd betraktas som kvinnliga, föreligger en akut brist på arbetskraft. Vårdyrkena är exempel på sådana bristområden. Påtagliga bristsituationer föreligger också inom andra områden, där arbetskraft med kvalificerad utbildning sysselsättes. Som exempel härpå kan nämnas situationen bland läkare, lärare och sjuksköterskor — yrken med starkt inslag av kvinnor.

Åtgärder som påverkar benägenheten och möjligheterna för de gifta kvinnorna att ta förvärvsarbete föreslås och vidtages på en mängd områden. Exempel på sådana åtgärder är lokaliseringspolitik, ökade möjligheter till utbildning, omskolning och fortbildning, utbyggnad av barndaghem samt skattemässiga åtgärder. Endast inom ett fåtal områden pågår verksamhet som direkt syftar till en ökad benägenhet för gifta kvinnor att ta förvärvsarbete. Av pågående statliga utredningar har familjeberedningen — med uppgift att kartlägga och analysera olika problem i anknytning till samhällets service för barnfamiljerna — en sådan inriktning. Andra statliga utredningar är mer indirekt berörda av problematiken, t. ex. arbetsmarknadsutredningen. Tillgången på kvinnlig arbetskraft och denna arbetskrafts utbildning måste bli avgörande för många reformers praktiska utformning. Inom arbetsmarknadsstyrelsen förekommer utredningsarbete inom detta område liksom inom enskilda institutioner, organisationer och kommuner.

Genom den förbättrade universitetsstatistiken ges ökade möjligheter att följa upp avgång m. m. i fråga om de högre studierna. På grundval av det material som inhämtades vid 1960 års folkräkning har statistiska centralbyrån lagt upp ett akademikerregister. Härigenom finns möjlighet att följa upp antalet akademiker med fördelning på olika slags utbildning m. m., men uppgifterna om lokalisering, anställningens art, näringsgren, frekvens av förvärvsarbete m. m. blir snabbt föråldrade. En uppföljning i samband med 1965 års folkräkning i detta avseende bör därför göras för att registret skall hållas aktuellt.

Det är viktigt att samhället tillvaratar de resurser som inte minst skapas genom den utbildade arbetskraften. Vissa utredningar pågår inom speciella områden, och fortsatta undersökningar är påkallade. Ej berörda, viktiga problem är meritvärdering vid deltidstjänst, tillgången på högre rekryterings-tjänster för kvinnor och möjlighet till en större flexibilitet i den offentliga tjänsteorganisationen. Vidare är kunskaper om effekten av planerade och vidtagna åtgärder bristfälliga. Det måste ses som en stor brist att på detta för vårt samhälle så viktiga område dessa problem icke har klarlagts.

Att i fortsättningen splittra upp problemen beträffande de gifta kvinnornas yrkesintensitet och förvärvsarbete mellan olika departement, ämbetsverk, institutioner, organisationer och kommuner kan icke anses rationellt. Inom de för samhället allvarliga, akuta bristområdena är samlade åtgärder särskilt påkallade. De yrkesgrupper, som därför i första hand bör uppmärksammas, är den akademiskt utbildade arbetskraften och de yrken som kräver legitimation. Dessa yrkesgrupper är genom sin relativa enhetlighet möjliga att studera och följa.

Åtgärder för att höja yrkesintensiteten för gifta kvinnor inom ovan berörda yrkesområden måste vara av väsentligt värde för samhället.

Problemen i samband med de gifta kvinnornas förvärvsarbete är av riksomfattande art och innefattar problem om den gifta kvinnans ställning i

familj och arbetsliv. Lokala undersökningar har stort värde icke bara för den egna orten, eftersom grundproblemen sannolikt är likartade i hela samhället. Sociologiska undersökningar, som i första hand genomföres i de större städerna, kan därför bilda underlag för bedömningar även av allmän karaktär.

Inom statistiska centralbyrån pågår numera ett utredningsarbete i hithörande frågor, baserat på 1960 års folk- och bostadsräkningar. Vidare är problemen föremål för utredning inom arbetsmarknadsstyrelsen. Även om nämnt utredningsarbete är värdefullt anser vi dock att de frågor som här behandlats är så omfattande att en samlande utredning bör komma till stånd.

En första uppgift borde vara en sammanställning av de uppgifter som finns dels om avgång under studietiden, dels om yrkesintensiteten efter avlagd examen eller erhållen legitimation i äldre statliga utredningar, hos pågående utredningar samt hos ämbetsverk och fackliga organisationer samt en evalvering av om dessa data är till fyllest och av jämförbar kvalitet för att kunna ge en exakt bild av läget inom dessa yrkesgrupper. Det är av vikt att yrkesgrupperna studeras som helhet för att ge möjlighet till jämförelser mellan gifta och ogifta kvinnor.

Nästa uppgift borde vara en kartläggning av redan vidtagna åtgärder samt framläggande av förslag till åtgärder, som är nödvändiga för att öka kvinnornas yrkesintensitet. Särskild uppmärksamhet måste ägnas åt att undersöka samhällets attityder till gifta kvinnors förvärvsarbete som underlag för opinionsbildning och attitydförändring hos beslutande och verkställande organ, såväl inom förvaltning som inom näringslivet, vilket är nödvändigt för att arbetskraftsresurserna bland kvinnorna skall kunna tillvaratas.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att en utredning tillsättes med uppgift

1) att insamla och analysera material som belyser yrkesintensiteten hos ovan berörda grupper av gifta och ogifta kvinnor och

2) föreslå de åtgärder vartill undersökningen kan föranleda.

Stockholm den 27 januari 1965

Elisabet Sjövall

Astrid Kristensson

Nils Kellgren

Gördis Hörnlund

Gunbjörg Thunvall

Erland Carbell

Mary Holmqvist